

ІНШОМОВНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МИРУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Будз Ірина

*кандидат педагогічних наук, доцентка,
завідувач кафедри романо-германської філології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Шарак Назар

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти історико-
філологічного факультету
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Сучасні виклики, пов'язані з воєнною агресією в Україні, суттєво вплинули на систему освіти в цілому, адже внаслідок війни пошкоджень зазнала кожна сьома школа. Більше як 3,5 тис. закладів освіти зазнали тих чи інших руйнувань, майже 400 повністю знищені. Знищення освітньої інфраструктури призводить до порушення доступу дітей та молоді до освіти, впливає на якість навчання, соціалізацію, інтеграцію до суспільства. За даними ЮНІСЕФ, протягом останніх двох років діти, які проживають у прифронтових районах України, були змушені проводити від 3000 до 5000 годин у підвалах або на станціях метро під час авіаційних нальотів [1; 6].

У період воєнних дій особливої актуальності набуває завдання забезпечення безперервності освітнього процесу та збереження належного рівня підготовки учнів, у тому числі у сфері вивчення іноземних мов [2]. Мовна освіта не лише формує комунікативні компетентності, але й виконує миротворчу функцію — допомагає здобувачам долати психологічні травми, зберігати ідентичність та знаходити точки дотику з європейським освітнім і культурним простором. Проте реалізація цього завдання ускладнюється низкою проблем і обмежень, що вимагають ґрунтовного аналізу та наукового осмислення. Організація навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану потребує специфічних підходів, зумовлених посиленням стресових факторів і загальною нестабільністю соціально-економічних умов. Педагогічні працівники стикаються з комплексом освітніх, організаційних, технічних, соціальних і

психологічних викликів, що актуалізує необхідність пошуку нових освітніх стратегій.

У сучасних умовах глобальних викликів та воєнних конфліктів іншомовна освіта набуває особливого значення як простір формування культури миру, ненасильницької взаємодії та міжкультурного діалогу.

Метою наукової розвідки є здійснення теоретичного аналізу та окреслення практичних підходів до організації іншомовної освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану, з акцентом на її миротворчий потенціал. Дослідження спрямоване на виявлення ключових викликів і перспектив у сфері викладання іноземних мов, обґрунтування ролі мовної освіти у подоланні психологічних наслідків війни, формуванні культури миру, міжкультурної компетентності та інтеграції українських учнів у європейський і глобальний освітній простір.

У ході дослідження був проведений теоретичний аналіз миротворчих освітніх стратегій, що дозволяє окреслити їх багатовимірний характер, який інтегрує педагогічні, психологічні та соціокультурні аспекти.

Вивчення іноземних мов посідає провідне місце серед миротворчих освітніх стратегій, оскільки воно сприяє інтернаціоналізації освітнього середовища та формуванню міжкультурної компетентності. Опанування мов відкриває доступ до інших культур, розширює горизонти сприйняття світу та знижує рівень упередженості у міжкультурній взаємодії. Іншомовна освіта, будучи засобом глобальної комунікації, зміцнює гуманітарні зв'язки та виконує роль інструмента культурної дипломатії.

В умовах війни особливого значення набуває психологічна підтримка учнів через освітній процес. Мовна освіта виступає не лише інтелектуальною, але й терапевтичною практикою, здатною знижувати рівень тривожності та невизначеності. Використання інтерактивних методів, ігрових технологій та групових форм навчання сприяє створенню атмосфери співпраці й підтримки, формує у школярів відчуття безпеки, стабільності та причетності до освітнього середовища [3].

Теоретичні підходи до виховання культури миру в освітньому процесі набувають практичного втілення через низку інноваційних і соціально значущих ініціатив. Їх впровадження в умовах війни сприяє не лише забезпеченню безперервності навчання, але й формуванню серед учнів цінностей співпраці, солідарності та відповідальності. У сучасних умовах особливого значення набувають дистанційні та гібридні форми навчання, що забезпечують доступність освітнього процесу незалежно від місця перебування учнів. Використання цифрових платформ (Zoom, Google Classroom, Moodle та ін.) дозволяє організовувати інтерактивні заняття,

підтримувати постійний контакт між учнями та педагогами, а також формувати навички цифрової компетентності [5].

Таким чином, теоретичні аспекти миротворчих освітніх стратегій свідчать про їх комплексний характер, їх інтеграція створює підґрунтя для формування культури миру в освітньому середовищі та розвитку особистості, здатної до конструктивної взаємодії в умовах соціальних і політичних викликів.

Важливим напрямом практичної реалізації миротворчих стратегій у сфері іншомовної освіти є участь українських закладів освіти у міжнародних грантових програмах, культурних обмінах і партнерських ініціативах. Така діяльність сприяє розвитку критичного мислення учнів, формуванню навичок командної взаємодії та вихованню цінностей взаємоповаги, формуванню відкритості до культурного різноманіття та зміцнює глобальні гуманітарні зв'язки.

Сучасний етап розвитку освітньої системи України в умовах воєнного стану характеризується низкою суттєвих викликів, які впливають на якість та ефективність навчального процесу. Насамперед йдеться про психологічну травматизацію дітей, зумовлену досвідом війни, що істотно позначається на їхньому емоційному стані та навчальній мотивації. Додатковими ускладненнями виступають нерівний доступ до цифрових технологій, ризики втрати зацікавленості у навчанні та перевантаженість учителів, які змушені працювати в умовах постійної нестабільності й високих психоемоційних навантажень [2; 4].

Водночас сучасні реалії відкривають і нові перспективи для розвитку освіти на засадах миротворчої парадигми. Розширення міжнародної співпраці сприяє інтеграції у світовий освітній простір та обміну кращими практиками. Запровадження системи постійної психологічної підтримки учнів та педагогів дозволяє формувати більш стійке й безпечне освітнє середовище. Створення інклюзивних освітніх просторів та впровадження принципів сталого розвитку у шкільну практику забезпечують виховання громадян, здатних до відповідального співжиття в умовах багатокультурності та глобальних викликів.

Отже, практичні ініціативи, спрямовані на впровадження миротворчих стратегій у сфері іншомовної освіти ґрунтуються на поєднанні педагогіки миру, інноваційних підходів до викладання іноземних мов, психологічної підтримки та міжнародної співпраці. Їх системна реалізація створює передумови для формування освітнього середовища, орієнтованого на культуру миру, толерантність та гуманістичні цінності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни. Державна служба якості освіти України. 2023. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf>.
2. Когут І., Нікуліна О., Сирбу О. та ін. Війна та освіта. Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи. 2023. URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/ua-saved-overview-report-2022-web.pdf>.
3. Кривонос І., Лемещенко-Лагода В. Актуальні аспекти викладання іноземної мови в умовах війни в Україні. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2023. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/17412>.
4. Пасічник О. Деякі аспекти організації процесу навчання іноземних мов у закладах середньої освіти в умовах військового стану. Інститут педагогіки НАПН України. 2022. URL: <https://undip.org.ua/news/deiaki-aspekty-orhanizatsii-protsesu-navchannia-inozemnykh-mov-u-zakladakh-serednoi-osvity-v-umovah-viyskovoho-stanu/>.
5. Редько В., Полонська Т. Особливості дистанційного навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину. Національна академія педагогічних наук України. 2021. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2243/.
6. Gadd, Ian; Kruhliak, Alina; Artiushok, Viktoriia; Budz, Iryna; Starzhets, Volodymyr; Levytskyi, Vitalii; et al. (2025). Report: Assessing the Impact of the Russian Invasion on Ukraine's Cultural Industries and Heritage Industries [English]. BathSPAdata. Online resource. <https://doi.org/10.17870/bathspa.30084532.v1>